

Memorie van Toelichting bij de Programmabegroting 2020

Vernieuwend verbinden!

Colofon

Uitgave | Provincie Limburg

bezoekadres: Limburglaan 10 Maastricht | postadres: Postbus 5700 6202 MA Maastricht

tel.: +31 (0)43 389 99 99 | e-mail: postbus@prvlimburg.nl | www.limburg.nl

Memorie van Toelichting bij de Programmabegroting 2020

Vernieuwend verbinden!

Maastricht, september 2019

INHOUD

1.	Inleiding	7
2.	Inhoudelijke hoofdstukken en accenten bij de Programmabegroting 2020	11
2.1.	Verbindende bestuurlijke vernieuwing	11
2.2.	Internationaal, Europa en grensoverschrijdend	13
2.3.	Economische structuurversterking	15
2.4.	Sociale agenda	19
2.5.	Mobiliteit, infrastructuur en ruimte	21
2.6.	Energiebeleid	25
2.7.	Veiligheid en leefbaarheid	27
2.8.	Arbeidsmarkt en onderwijs	29
2.9.	Landbouw, natuur en faunabeheer	31
2.10.	Cultuur, erfgoed en sport	33
3.	Financiën	37

1 Inleiding

Voor u ligt de Programmabegroting 2020. Dit is de eerste programmabegroting in een nieuwe beleidsperiode na de verkiezingen voor Provinciale Staten 20 maart 2019. Deze programmabegroting is daarmee ook een eerste weerslag van de wijze waarop het collegeprogramma 2019-2023 'Vernieuwend Verbinden' doorwerkt in het provinciale begrotingsbeleid. Die eerste doorvertaling wordt zichtbaar in de gestelde begrotingsdoelen en in de beoogde resultaten. Daarbij staat voorop dat het beleid en de financiële kaders nog verder uitgewerkt worden in beleidsplannen en uitvoeringskaders waarover uw Staten op een later moment zullen beslissen. De besluitvorming over de kaders zal een doorvertaling krijgen in de programmabegroting voor de jaren 2020 en verder. Dat betekent ook dat deze programmabegroting in financieel opzicht beleidsarm is. Bij de Herfstbrief beslissen uw Staten – vooruitlopend op de besluitvorming over de Programmabegroting 2020 – nog over financiële besluiten die nog genomen moeten worden voor het begrotingsjaar 2019.

Provinciale Staten hebben op 28 juni 2019 bij meerderheid steun uitgesproken voor het eerste en enige provinciale extraparlamentair college van Nederland. Dit college gaat aan de slag met het collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden'. Wij gaan de komende jaren nieuwe werk- en communicatievormen zoeken om met alle Statenleden, onze inwoners en andere partners invulling te geven aan het collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden'.

De vernieuwing en de verbinding kunnen alleen slagen bij goede duale verhoudingen. Het samenspel met onze partners buiten het Gouvernement is daarbij minstens zo belangrijk als het samenspel binnen het Gouvernement. Waar volksvertegenwoordigers een gezicht en stem kunnen geven aan die Limburgse samenleving is het de gezamenlijke uitdaging om te komen tot een consistente bestuurlijke koers die uitnodigt om te investeren en mee te doen in Limburg. Een gezamenlijke vertrekpunt is in deze beleidsperiode al gecreëerd met de gedeelde 'Uitgangspunten voor 2019-2023'. Op deze uitgangspunten en de provinciale verkiezingsprogramma's borduren wij voort met de voorgestelde ambities van het collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden' en de stappen die reeds zijn gezet in de afgelopen beleidsperiodes. 2020 staat in het teken van het doorpakken op de ingezette koers en het uitwerken van onze ambities met alle partijen in Limburg én Provinciale Staten. Wij werken als collegiaal bestuur, zijn bereid om voortdurend te leren van elkaar, van de Staten en van onze partners in de Limburgse samenleving. Daarbij past dat we onze bestuursstijl tussentijds evalueren. Hierop zal initiatief worden genomen door het college.

In dit proces van 'vernieuwend verbinden' zoeken wij nadrukkelijk partners. Wij kijken daarbij naar onze buurlanden en de Haagse en Brusselse agenda. Limburg werkt vanuit eigen kracht en ambities. Limburg heeft Nederland en Europa wat te bieden. Het Kabinet komt uit de kleedkamer voor 'de tweede helft' en daarin liggen volop kansen om nationale en provinciale ambities te verbinden. Denk daarbij aan de kansen die er liggen om de krachten te bundelen als dit Kabinet zou beslissen om miljarden vrij te maken om te investeren in de toekomst. De Limburgse energietransitie is kansrijk en onze infrastructuur in relatie tot het klimaatakkoord biedt ruimte voor goede voorstellen. En ook waar het gaat om innovatiepotentie en kennisinfrastructuur liggen er goede kansen om Den Haag uit te dagen met goede voorstellen. Daarbij kunnen wij voortborduren op het eerder gepresenteerde Limburgse aanbod, zoals in het kader van de derde tranche voor de regiodeals. Wij bereiden ons ook voor op een nieuwe periode voor Europese structuurfondsen waarin wij voort borduren op de maatschappelijke uitdagingen die Brussel, Den Haag én Limburg verbinden. Wij maken gebruik van de unieke kwaliteiten van onze positie in Zuid-Nederlandse clusters van kracht én het innovatievermogen van onze Brightlands campussen. Wij investeren daarmee in een duurzame toekomst

waarin de energietransitie, kringlooplandbouw, een goede gezondheid en veiligheid centraal staan. Daarbij gaat het om de toegevoegde waarde voor de hele Limburgse economie. Het gaat dan – ook in relatie tot de betekenis van onze campussen en ons missiegedreven economische beleid - om kansen creëren voor zoveel mogelijk Limburgse bedrijven. Daarbij moeten we bij de stappen voorwaarts oog houden voor een gelijk Europees speelveld voor Limburgse bedrijven en de betaalbaarheid voor alle Limburgse huishoudens.

Tegelijkertijd hebben wij oog voor de spannende ontwikkelingen en partners in onze buurlanden. Daarbij kijken wij naar de formatieprocessen in België en de keuzes die worden gemaakt, met name op dossiers die Limburg raken zoals op het vlak van grensoverschrijdende verbindingen, de arbeidsmarkt en kennisclusters en –infrastructuren. Ook kijken wij met interesse naar de kolentransitie (en daaruit voortvloeiende investeringskeuzes) en met zorg naar de moeizame economische ontwikkeling in Duitsland, de aankomende BREXIT en de scherpe handelsbetrekkingen tussen Amerika en China. Nederland is een geglobaliseerde en open economie die niet vrijgesteld is van deze ontwikkelingen. Dit raakt zeker ook inwoners van Limburg en Limburgse bedrijven.

Wij werken voor álle inwoners van Limburg. Als middenbestuur hebben wij een bijzonder oog voor misschien wel onze belangrijkste partner, de Limburgse gemeenten. Alle Limburgse gemeenten hebben nog steeds pregnant te maken met de doorwerking van de decentralisaties in het sociale domein. Het invullen van een regierol in het sociale domein is complex en de problematiek in sommige delen van Limburg is uitzonderlijk groot. Inwoners en gemeentebesturen maken hun zorgen en frustraties regelmatig kenbaar en tegelijk zien wij diverse gemeenten die er goed in slagen de regierol waar te maken, ‘de tent op orde hebben’ en zo investeringsruimte creëren. Als provinciaal bestuur constateren wij ook dat een deel van de Limburgse gemeenten worstelt om naast de sociale voorzieningen middelen en capaciteit beschikbaar te maken voor belangrijke investeringen op economisch, sociaal en ruimtelijk vlak. Dat merken wij bijvoorbeeld bij de stedelijke ontwikkeling. En in sommige gevallen worden wij als toezicht houdend provinciebestuur geconfronteerd met problematiek op het vlak van de gemeentefinanciën. Op dit punt willen wij de dialoog zoeken met gemeenten. Gemeenten die bereid zijn scherpe keuzes te maken en structuurversterkend te investeren kunnen rekenen op ons als provinciebestuur. In het kader van ons financieel toezicht op de gemeenten voeren wij één keer in de vier jaar financiële verdiepingsonderzoeken uit bij elke Limburgse gemeente. In 2020 worden de regio’s Parkstad en Westelijke Mijnstreek onderzocht. Dat zal leiden tot het bepalen van onze positie voor het financieel toezicht. Waar nodig zullen wij ook het gesprek voeren over de duurzaamheid van het beleid, financiën en de bestuurlijke visie.

En tegelijkertijd staat 2020 ook sterk in het teken van het verantwoord doorpakken op lopende afspraken en het verder oogsten van de resultaten. In de uitwerking van het collegeprogramma 2019-2023 kunnen wij voor een groot deel voort bouwen op stappen die door eerdere colleges al zijn gezet. Daarbij denken wij aan een bestuurlijk klimaat met een open dialoog waarin steeds bruggen geslagen worden tussen maatschappelijke opgaven, de opvattingen van uw Staten en de wijze waarop het provinciaal bestuur tot beleidskeuzes komt. Die open dialoog wil het college voort zetten bij het vormen van de beleidskaders en vanaf 2020 ook in de uitvoering. De uitgangspunten voor de periode 2019-2023 scheppen de voorwaarden en het collegeprogramma legt de basis daartoe. Wij willen onze partners laten zien dat Limburg mag rekenen op een consistent en doortastend provinciaal bestuur.

Het collegeprogramma 2019-2023 'Vernieuwend Verbinden' en in dat licht deze Programmabegroting 2020 mag gezien worden als een uitnodiging om het gesprek aan te gaan over de verdere invulling van de ingezette provinciale beleidskoers. Dit geldt zowel voor goede voorstellen om kaders te maken die bijdragen aan een effectief provinciaal beleid als voor goede voorstellen om partnerschap te vormen in de uitvoering. De gedeputeerden gaan daartoe Limburg in en laten zich daarbij graag leiden door goede ideeën van alle Statenleden. Daarbij kijken wij ook met interesse naar de vervolgstappen door Provinciale Staten in het kader van de Burgertop Limburg en de daaruit volgende burgeradviezen.

2 Inhoudelijke hoofdstukken en accenten bij de Programmabegroting 2020

2.1 Verbindende bestuurlijke vernieuwing

Provinciale Staten hebben op 28 juni 2019 bij meerderheid steun uitgesproken voor het eerste en enige provinciale extraparlamenteair college van Nederland. Een bestuurlijke vernieuwing die recht doet aan de maatschappelijke opgaven en het politiek-bestuurlijke klimaat van onze tijd. Ook met de bedoeling om bruggen te kunnen slaan met alle partijen in de Limburgse samenleving en alle vertegenwoordigers in Provinciale Staten. Alle Statenleden en collegeleden staan voor de zelfde opdracht om de periode 2019-2023 bij te dragen aan een welvarend Limburg waarin er volop kansen liggen voor alle Limburgers om goed te leven, te leren, te werken en te ondernemen. Wij gaan de komende jaren nieuwe werk- en communicatievormen zoeken om met alle Statenleden, onze inwoners en andere partners invulling te geven aan het collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden'. Het initiatief van Provinciale Staten tot de Burgertop Limburg (zie ook recent 2019/64132) en de lancering van het platform 'Limburg heeft je nodig' (zie 2019/63884) passen in die vernieuwende aanpak. Ook komt het college vóór het begrotingsjaar 2020 met een voorstel voor het invullen van een correctief en bindend referendum.

De externe alertheid en slagvaardig handelen is onderdeel van onze strategische agenda, de voorbereidingen voor de nieuwe beleidskaders en ook voor de invulling van onze public affairs. Daarin trekken wij meer dan ooit samen op met alle strategische partners van de provincies, zoals onze Brightlands Campussen en de Limburgse gemeenten. Waar mogelijk bundelen wij daarin ook de krachten met onze buurprovincies en buurlanden. Zo komen wij tot proposities zoals het aanbod aan het kabinet-Rutte III, dat mede heeft geleid tot een scherpe Limburgse ambitie voor het klimaatakkoord voor wat betreft de energietransitie, de verduurzaming van de woningvoorraad en de regiodeal Parkstad.

Ambitieuus beleid vraagt om een sterke ambtelijke organisatie die zich blijft ontwikkelen, die flexibel kan meebewegen en naar buiten gericht is. De nieuwe directie is inmiddels aan de slag met het actualiseren van de organisatiestrategie. Belangrijke elementen van die strategie zijn de aansturing van de organisatie voor de uitvoering van het Collegeprogramma en het bereiken van een aanzienlijke efficiëntieslag in inhuur en opdrachtverlening. De directie zal telkens kritisch nut en noodzaak bezien, voor het terugdringen van de inhuur en zo veel mogelijk de bestaande personeelsbegroting inzetten (daar waar mogelijk de structurele inhuur omzetten in vaste formatie). Per saldo levert dit een voordeel voor de beleidsbudgetten. Daarbovenop zal permanent gezocht worden naar efficiencyvoordelen en bezuinigingen en wordt gestuurd op een flexibele inzet van medewerkers, gericht op de (nieuwe) prioriteiten van het bestuur.

2.2 Internationaal, Europa en grensoverschrijdend

Werken zonder grenzen betekent juist in Limburg meer welvaart. En dat betekent dat Limburg als geen ander de krachten moet weten te bundelen, richting de buurlanden en in het vormgeven van de kansen die Europees en nationaal beleid ons bieden. Vanuit één agenda voor grensoverschrijdende samenwerking en public affairs werken we aan de verdieping en versterking van ons netwerk als brede basis voor onze (lange termijn-) doelstellingen rondom public affairs en grensoverschrijdende samenwerking (4.1.7.). Begin 2020 zal het kader internationalisering aangeboden worden aan Provinciale Staten.

Limburg gaat praktisch aan de slag met Europa. Met de voortgangsnotitie grensoverschrijdende samenwerking (kenmerk 2019/15695) is eerder inzichtelijk gemaakt hoe het grensoverschrijdend perspectief in Limburg en ons beleid al verankerd is geraakt. Dit blijkt onder meer uit de vorderingen in het kader grensoverschrijdend leren en werken (1.3.) of de voortgang in het realiseren van onze Railagenda (3.1.2.).

Ook ter versterking van de Limburgse kennisinfrastructuur zetten de Limburgse kennisinstellingen stappen over de grens. Wij ondersteunen dit van harte zoals bij de campussen (1.2.) en de Einstein Telescoop (4.1.7.). In het realiseren van ons beleid benutten wij ook de krachten van onze ondersteunende infrastructuur zoals onze euregio's (4.1.8.), grensinfopunten (1.3.), onze post in Düsseldorf (4.1.7.) en ons 'public affairs team' in Brussel en Den Haag (4.1.9.). De Euregio Maas-Rijn en de euregio Rijn-Maas-Noord ontwikkelen beiden een nieuw visiedocument (4.1.8.). Onze inzet is dat de euregio's hierin een actief en realistisch ambitieniveau formuleren dat past bij hun capaciteit. Euregio's dragen hierdoor bij aan de realisering van de grensoverschrijdende beleidsdoelen van de Provincie Limburg waaronder de Grenslandagenda met Noordrijn-Westfalen.

Per 1 januari 2019 is voor ruim € 280 mln. aan Europese middelen geïnvesteerd in projecten van Limburgse partners. Hiermee zijn de resultaatdoelstelling (€ 200 mln.) en de inspanningsdoelstelling (€ 250 mln.) uit de vorige beleidsperiode ruimschoots gehaald. Waar mogelijk sluiten wij in de toekomst aan bij de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027 vanuit de huidige cofinancieringssystematiek. Daarbij kijken wij ook naar de mogelijkheden om flexibeler in te spelen op cofinancieringsmogelijkheden en de aanpak bij andere grensprovincies. Daarbij moet in alle provinciale beleidskaders ook actief geanticipeerd worden op het vormen van grensoverschrijdend partnerschap en het benutten van Europese fondsen met mogelijkheden tot cofinanciering vanuit de beleidskaders. Doel hiervan is de verdere ontwikkeling van een sterk en aantrekkelijk werk- en leefgebied in en rondom Limburg. Wij zullen daartoe terugblikken op de huidige periode en zullen een voorstel doen voor een aanpak met (financiële) resultaten voor de periode 2021-2027 en toegespitst op deze beleidsperiode. Deze aanpak zal in 2020 gepresenteerd worden (1.1.1.).

In de samenwerking met Noordrijn-Westfalen wordt in een breed partnerschap met rijk, Land, grensprovincies, Bezirke en euregio's gewerkt aan de bilaterale samenwerking via onder andere een jaarlijkse Grenslandconferentie en Grenslandagenda. In 2020 vindt ook de tweede Grenslandconferentie plaats. In de komende periode zal de bilaterale samenwerking met Vlaanderen en Wallonië verder uitgebouwd worden. Daarbij zoeken we de samenwerking met onze buurprovincies en kijken we met zorg naar de positie van de Vlaamse provincies.

Maastricht Working on Europe is een programma dat tot doel heeft om een werk- en ontmoetings-plaats te bieden voor voorlichting, debat en onderzoek over Europa en de Europese Unie (EU), met name vanuit het perspectief van burgers en scholieren. Dit draagt bij aan de positionering van Limburg als Europese regio. Via dit programma wordt ook invulling gegeven aan het Europees Erfgoedlabel voor het Verdrag van Maastricht. Gestreefd wordt naar een euregionaal ontmoetingscentrum dat als trefpunt kan dienen. Wij continueren onze bijdrage aan het programma en

komen op basis van een evaluatie en uitgewerkt programmaplan met een voorstel voor onze bijdrage in de komende jaren.

2.3 Economische structuurversterking

De Limburgse economie groeit (1.1.). De werkgelegenheid en vacatures nemen toe en de werkloosheid daalt. Wij bouwen voort op de positie die Limburg heeft met onder meer de Brightlands campussen en een sterk bedrijfsleven. De economie en de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen dwingen tot keuzes. Keuzes die bijdragen aan een aantrekkelijke provincie voor inwoners, (startende) ondernemers en bedrijven om zich in Limburg te vestigen. Zo binden we talenten en creëren we banen. In ons kennis(infrastructuur)beleid werken wij in een Europese en nationale context. Wij zoeken daarbinnen ook actieve samenwerking met Noord-Brabant en Brainport Eindhoven en Brainport-network.

Versterking van de economische structuur van Limburg en een uitstekend vestigingsklimaat voor bedrijf en burger blijven het uitgangspunt voor het economisch beleid (1.1.4.). In een nieuw en missiegedreven economisch kader dat gericht zal zijn op de grote maatschappelijke opgaven voor Limburg zullen de ambitie en aanpak van de Provincie worden bepaald. Het economische kader zal de basis vormen voor uitwerkingsprogramma's in het economisch beleidsveld en de inzet van de diverse uitvoeringsinstrumenten. De vier Brightlands campussen (1.2.) staan hierin centraal, samen met andere instrumenten als LIOF, de fondsen en onze bestaande en nieuwe partners in het veld. Dit vraagt een nieuw bestuurlijk akkoord met de Limburgse kennispartners, een nieuwe governance met de campussen en een sociaaleconomisch overleg met strategische partners uit het bedrijfsleven en onderwijs. Wij kijken daarbij zeker ook naar het verder ontwikkelen vanuit de kracht van het Limburgse MKB en het Limburgse MBO. In het economische kader doen wij ook een voorstel voor het werven van inkomsten uit intellectuele eigendom (IP)- en dividendopbrengsten. Ook wordt in het economisch kader een vervolg gegeven aan de startnotitie digitale samenleving (kenmerk 2019/11371) en werken we toe naar een actieprogramma circulaire economie.

Met het programma Innovatiekracht (1.2.) legt de Provincie de focus op het versterken van het verdienvermogen van bedrijven in een aantal voor Limburg relevante economische clusters en sectoren vanuit een missiegedreven innovatiebeleid. Het gaat zowel over de kennisintensieve sectoren in Limburg (te weten (duurzame) chemie en materialen, life sciences & health, landbouw en agrofood en smart services), als over de sectoren die tot het DNA van Limburg behoren en veel stuwende werkgelegenheid bieden: logistiek, (maak)industrie en toerisme en recreatie. Onze 'DNA sectoren' en het Limburgse landschap ontwikkelen daarbij hand in hand.

Chemelot koerst erop om de meest competitieve, veilige en duurzame chemie- en materialensite van West-Europa te worden vanuit de visie Chemelot 2025 en de daaruit voortvloeiende acties en projecten (1.2.6.). Bij de verdere ontwikkeling van het Chemelot Industrial Park staat de duurzaamheidstransitie in de chemische procestechnologie en in materialen centraal. Het daartoe in 2019 opgerichte kennis- en innovatiecentrum Brightsite wil demonstreren dat de klimaatdoelstellingen van 2030 en 2050 haalbaar zijn op de Chemelot site, waarbij de volgende generatie wetenschappers, onderzoekers en ontwikkelaars wordt opgeleid. Dit alles in een veilige setting waarin opvolging wordt gegeven aan de aanbevelingen van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (rapport Chemelot OvV 21 juni 2018). Verder worden de meest optimale toekomstige governance-verhoudingen op Chemelot onderzocht. Dit zijn belangrijke bouwstenen voor de activiteiten in 2020.

Toerisme en recreatie behoort tot één van de Limburgse DNA sectoren en is een belangrijke sector voor de Limburgse economische concurrentie en aantrekkingskracht. Provinciale Staten mogen een volgend meerjarig programma Toerisme en Recreatie 2020-2024 tegemoet zien (1.2.7.). We zetten daarbij in op continuering en versterking van een toekomstbestendige toeristische-recreatieve sector met een gezonde balans tussen kwaliteit

HENNEKENS

en kwantiteit, rekening houdend met het draagvlak en draagkracht van de bestemming. We blijven investeren in het organiserend en verdienend vermogen van de sector. We gaan aan de slag met versterking van toeristisch-recreatief product en de marketingstrategie van één Limburg. We hebben hierbij oog voor een goede balans tussen economische, landschappelijke en ruimtelijke inpassing. We werken in ons programma toe naar een meerjarige samenwerking tussen ondernemers, onderwijsinstellingen en overheid.

De samenwerking tussen de zeven grote stedelijke gemeenten, LIOF en de Provincie en het overleg met de campusorganisaties zorgt voor een consistente aanpak van het acquisitieproces en wordt daarom gecontinueerd (1.1.2.). Het midden- en kleinbedrijf (MKB) vormt het fundament van de Limburgse economie en kan een belangrijke rol vervullen als banenmotor en als plek waar toepassing van nieuw ontwikkelde kennis plaatsvindt (1.1.3). LIOF biedt op het gebied van MKB-financiering meerdere faciliteiten aan, waaronder het Limburg Business Development Fund (LBDF) en MKB-Leningenfonds (MKBL). Deze zullen, zolang daar behoefte voor blijkt, worden voortgezet.

Bij de luchthaven Maastricht Aachen Airport (MAA) zetten wij in op een proactieve communicatie met de omgeving, een balans tussen de economische verankering in de regio en behoud van de leefkwaliteit voor de omgeving (1.1.5.). Wij geven meer eigen sturing in de te maken afwegingen en de aanpak van de overlast. In 2020 stellen wij een onderzoeksrapport op dat de mogelijkheden voor vergroenen van de luchtvaart voor de Provincie Limburg nader beschrijft. Ook maken wij een regionale vertaling van de nationale Luchtvaartnota 2020-2050 ten behoeve van de luchthaven Maastricht Aachen Airport.

Gestart wordt met een gestructureerde analyse, inventarisatie en onderzoek van de huidige status en activiteiten van de blue en circulaire economie (inclusief recycling) in Limburg waarin onder andere omzet, toegevoegde waarde, werkgelegenheid, kansen, bottlenecks, en (grensoverschrijdende) samenwerkingsverbanden in kaart worden gebracht. Het onderzoek legt de basis voor het opstellen van een actieprogramma circulaire economie 2020-2023 om aan een duurzame toekomst van het Limburgse ecosysteem te werken (3.7.2.).

2.4 Sociale agenda

Met de sociale agenda wordt actief ingezet op vertaling van onderzoek naar uitvoering, met een merkbaar effect voor Limburgers. Met partners in het veld werken wij toe naar de verduurzaming en uitrol van bewezen projecten. De Provincie gaat niet over zorg, maar wel over Limburg en de Limburgers. De Provincie signaleert vanuit dit perspectief knelpunten en pakt verschillende rollen bij het aanpakken hiervan.

We willen een samenleving bereiken waarin iedereen meedoet, ertoe doet en zoveel mogelijk gelijke kansen krijgen. Dat is niet voor alle Limburgers vanzelfsprekend. Uit de in mei 2018 gepresenteerde effectmeting van Sociale Agenda Limburg 2025 (kenmerk 2018/33123) blijkt dat met de provinciale sociale agenda goede stappen voorwaarts zijn gezet en dat de partners rond de sociale agenda de urgentie en gekozen koers onderschrijven, en grote waardering hebben voor de rol die de Provincie Limburg in dat verband neemt. Tegelijk zijn er ook voorstellen gedaan om talentontwikkeling en het creëren van 'gelijke kansen' meer centraal te stellen, te investeren in de vroegste levensfasen en acties nog meer te focussen op de specifieke probleemgebieden in Zuid-Limburg en in Roermond en Venlo (2.1.1.). Deze focus en de uitvoeringsgerichtheid staan centraal voor 2020 en verder.

Het uitvoeringsprogramma sociale agenda is nog voorzien vóór het begrotingsjaar 2020. In 2020 volgt ook een herijkt kader voor de maatschappelijke organisaties. Voor het uitvoeringsprogramma sociale agenda zetten wij in op resultaten die meetbaar, reproduceerbaar en opschaalbaar zijn. Zo komen wij in ons beleid voor arbeidsmarkt en onderwijs onder meer met een uitwerking van de ambitie om tot en met 2023 weer 8000 leerwerkplekken te creëren (zie paragraaf 2.8 'arbeidsmarkt en onderwijs'). Wij borduren voort op de eerder geïnitieerde aanpak voor een 'kansrijke start' (mede naar aanleiding van de Statenmotie 2389 Houben c.s.) en de aanpak van taalachterstanden en digibetisme. Ook continueren wij de succesvolle regelingen voor gemeenschapsaccommodaties en 'passend wonen in de buurt'. En uiteraard heeft de sociale agenda een bredere doorwerking in ons ruimtelijke beleid en de aanpak voor leefbare wijken. Daarbij spelen we actief in op kansen die er liggen in de omgevingsvisie, regiodeals en bij de IBA (zie ook paragraaf 2.7 'veiligheid en leefbaarheid'). Met Kerkrade werken we aan de planvorming en besluitvorming voor wat betreft Center Court.

Het nieuwe uitvoeringsprogramma zal gericht zijn op het ondersteunen van vernieuwende initiatieven en bewezen interventies die gericht zijn op het vergroten van de zelfredzaamheid, vitaliteit, (preventieve en positieve) gezondheid en (arbeids)participatie van burgers. We richten ons hierbij met name op concrete resultaten voor burgers in een kwetsbare positie, zoals mensen die in armoede leven, eenzaam zijn, een ongezonde levensstijl hebben, een slechte levensstart hebben, een afstand tot de arbeidsmarkt hebben, een taalachterstand hebben, laaggeletterd of digibeet zijn. Daarbij hebben wij bijzondere aandacht voor senioren, de jongste generaties, mensen met een beperking, veteranen en de integratie van nieuwe Limburgers. Samen met onze partners, zoals (on)georganiseerde burgergroepen, gemeenten, maatschappelijke en particuliere organisaties, zetten we ons in op het vergroten van de zelfredzaamheid en participatie van Limburgers. We zetten onze kracht in daar waar wij een aanvullende waarde hebben, de trekkersrol ligt bij onze partners. We werken samen met en ondersteunen (provinciale of regionale) organisaties die de belangen van burgers voorop stellen, zoals de GGD'en, gemeenten, de maatschappelijke organisaties, Burgerkracht Limburg en het Actiecentrum Limburg Positief Gezond.

2.5 Mobiliteit, infrastructuur en ruimte

Provinciale Staten hebben in 2018 het Mobiliteitsplan Limburg vastgesteld. Er is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak van de totale mobiliteitsopgave (3.2.). Limburg heeft forse ambities en daarbinnen is het van groot belang om focus en prioritering aan te brengen met een herijking van de inzet van middelen. Het tekort op de huidige opgave moeten wij terugdringen en dan gaan we volop aan de slag met de geprioriteerde opgaven. Wij maken een integrale heroverweging van de mobiliteitsopgaven waar de Provincie Limburg zich in de komende jaren mee gaat bezighouden. Tegelijkertijd investeren wij in 'smart mobility' en 'smart logistics' om optimaal gebruik te maken van de bestaande infrastructuur (3.2.1.). Wij investeren volop in fiets (3.2.2.) en OV met internationale verbindingen (3.1.) zodat deze aantrekkelijk blijven ten opzichte van vervoer per auto. Daarbij kiezen wij voor één meerjarenprogramma. Het afwegingskader Mobiliteitsopgaven en –ambities helpt ons daarbij om te kiezen voor de meest effectieve oplossingen. Alleen deze worden opgenomen in het Integraal MobiliteitsProgramma Limburg 2020 – 2024. Bij de uitwerking van de mobiliteitsopgaven zoeken we afstemming met aanpalende beleidsthema's, zoals de verduurzaming, de energie-infrastructuur en de ontwikkeling van de regionale economie.

De Railagenda van Limburg kent lopende projecten met een belangrijke regionale en internationale component (3.1.1.). Het Rijk als opdrachtgever en ProRail als opdrachtnemer zullen in 2020 het ontwerp en de onderzoeken voor de infra afronden en de procedure voor het ruimtelijk plan wordt gestart. De provincie zal het ontwerp en de onderzoeken voor de realisatie spoorverdubbeling Heerlen – Landgraaf in 2020 afronden. Tevens dient de ruimtelijke ordeningsprocedure afgerond te worden om de aanbesteding op te kunnen starten. In 2020 zal de gunning plaats vinden van het werk Tramverbinding Maastricht – Hasselt.

Wij zijn concessieverlener voor het regionaal openbaar waarbij Arriva voor de periode 2016-2031 het regionaal trein- en busvervoer verzorgt (3.1.1.). De drielandentrein rijdt sinds 27 januari 2019, als tweelandentrein. Belangrijkste inzet is dat in 2020 het grensoverschrijdend openbaar vervoer tussen Maastricht en Luik verbetert op het vlak van kwaliteit en frequentie. Ten aanzien van de verbindingen Amsterdam – Eindhoven – Heerlen - Aken en ook Weert – Hamont voert het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een aantal onderzoeken uit om op nationaal niveau tot besluitvorming te komen. Ten aanzien van Amsterdam – Eindhoven – Heerlen – Aken is het streven dat de aanbesteding voor de exploitatie wordt opgestart. In 2019 is de aanbesteding voor de pilot 'mobility as a service' (MaaS) binnen Limburg gestart. In 2020 zal de pilot in werking gaan. Het uitvoeringsprogramma Knooppunten wordt in 2020 geëvalueerd. In 2020 zal een evaluatie worden opgestart om te bezien hoe en op welke wijze projecten binnen de wensbus kunnen worden voortgezet.

De basisvoorzieningen houden wij op orde door goed beheer en onderhoud (3.2.5.). Voor het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur betekent dit dat we het kwaliteitsniveau actualiseren en vertalen naar een nota Infrastructuurele Kapitaalgoederen Limburg. Onderhoudsmaatregelen zijn nodig om te kunnen beheren conform het vast gelegde kwaliteitsniveau. In de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen treft u een overzicht aan van investeringen in provinciale wegen. De laatste zaken voor wat betreft het project Buitenring worden in 2020 afgerond, zijnde de realisatie van een tweetal rotondes op het onderliggend wegennet en de overdracht aan de wegbeheerder(s) van het beheer en onderhoud van wegvakken die na realisering niet (meer) behoren tot het regionaal verbindend wegennet (3.2.6.). De vaststelling van het PIP voor het project N280-West staat voor 2020 in de planning (3.2.7.).

De grote maatschappelijke opgaven die voor ons liggen kennen in veel gevallen ook een ruimtelijke dimensie (3.4.). Wij stellen een nieuwe provinciale Omgevingsvisie op als opvolger van het POL2014 en in het kader van de Omgevingswet (3.4.1.). Gelijktijdig met de visie wordt ook de Omgevingsverordening geactualiseerd. De nieuwe

Omgevingsverordening zal vóór 1 januari 2021 worden vastgesteld en gepubliceerd. In het proces zijn/worden de Staten op meerdere momenten meegenomen tot het moment van vaststelling. Wij geven ruimte en faciliteren actief waar mogelijk. En wij geven richting waar nodig ten opzichte van de Limburgse regio's. Daarbinnen stellen wij ook een duurzaamheidsladder op voor zorgvuldig ruimtegebruik in relatie tot maatregelen voor de Limburgse energietransitie. Bij diverse gebiedsontwikkelingen (bv N280, N598, Maaslijn, spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf, VDL-Nedcar, proefdraaiplaats MAA) wordt door de Provincie een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) opgesteld (3.4.2.).

Het vigerende VTH-Beleidsplan 2017-2020 loopt tot en met 2020. De actualisatie is in 2019 in gang gezet om eventuele accenten die volgen uit het college programma 2019-2023 door te laten werken. Voornemen is om in 2020 het VTH-beleidsplan voor de periode 2021-2024 vast te stellen (3.7.3.).

De minister van EZK heeft aan de Tweede Kamer toegezegd dat voor mijnbouwschades in Nederland een landelijk vergoedingsregeling zal worden opgezet (3.7.5.). De minister heeft aangegeven dat deze regeling tevens voor schadegevallen als gevolg van de vroegere steenkoolwinning van toepassing zal zijn. De minister zoekt hierbij ook afstemming met de regio. De minister heeft toegezegd dat deze regeling in 2020 beschikbaar komt. Over de uitvoering en financiering van de maatregelen, die in kader van de aanpak van de na-ijlende effecten worden uitgevoerd, zijn met de minister van EZK, Provincie en de betrokken 10 gemeenten afspraken gemaakt met de uitvoering van een – meerjarig - onderzoeks- en saneringsprogramma. De Provincie voert de regie over dit programma, in te vullen voor 2020 en verder, waarvan jaarlijks de voortgang met het Ministerie van EZK wordt besproken.

Wij continueren de invulling van de gemaakte afspraken voor stedelijke ontwikkeling in Limburgse centra en de IBA zoals die in de afgelopen beleidsperiode in gang zijn gezet (2.4.1.). Daarbij werken wij toe naar een kader voor een kwaliteitsimpuls voor de Limburgse centra. Nu wordt toegewerkt naar het hoogtepunt van de IBA Parkstad, namelijk het Expojaar dat plaatsvindt van augustus 2020 tot en met augustus 2021 (2.4.3.). Na een intensief proces van ophalen, rangschikken en onderzoek, is de afgelopen periode de focus komen te liggen op de uitvoering en realisatie van de projecten. Met de Regio Deal Parkstad Limburg wordt een noodzakelijke impuls vanuit het rijk en de regio gegeven om dit gebied vanuit een achterstandspositie structureel richting het gemiddelde van de provincie Limburg te brengen (2.4.4.). 2020 staat in het teken van het uitvoeren van de eerste tranche projecten en de selectie van een tweede tranche.

Er is in Limburg geen groot geheel tekort aan woningen (3.3.). Er is wél behoefte aan woningen in specifieke segmenten. De actuele planvoorraad voorziet kwantitatief en kwalitatief onvoldoende in deze behoefte. Dit belemmert de gewenste doorstroming op de woningmarkt. De Agenda Limburgse Woningmarkt 2019-2023 zal in 2020 herijkt worden. Daarin nemen we ook de invulling van het Transitiefonds Limburgse Woningmarkt en de acties uit de rapportage 'Beweging op de woningmarkt' (voortkomend uit motie 2346 Verhoijzen c.s.) mee. Zie ook de recente brief over de oproep tot versnelling van de realisatie woningbouw (kenmerk 2019/59850). Bij de uitvoeringsplannen spelen we in op de wijkgerichte aanpak, verduurzaming van de woningvoorraad en de ontwikkeling van de Limburgse centra.

In 2018 is de herijking van de uitvoering van het Grondbeleid (5.7.) tot stand gekomen en zijn Provinciale Staten daarover geïnformeerd middels een mededeling portefeuillehouder (8 januari 2019). Er wordt gewerkt aan een aanpassing van het Grondbeleid. Daarbij is het streven om hogere opbrengsten te genereren en de kosten te verlagen. Hierover zal een separate brief aan Provinciale Staten worden gestuurd.

2.6 Energiebeleid

Onze ambitie is het realiseren van een voor Limburg passende energiemix voor de toekomst, waarbij haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak bij burgers, organisaties en bedrijven belangrijke voorwaarden zijn (3.7.). Hiervoor is een innovatief energietransitiebeleid nodig, dat inzet op samenwerking en ruimte biedt voor lokaal initiatief. Tevens dient de energietransitie bij te dragen aan werkgelegenheid, versterking van de economische structuur in Limburg en ons minder afhankelijk te maken van fossiele brandstoffen uit het buitenland. Hiervoor zullen wij onze rol pakken bij de uitvoering van wetten en wettelijk geborgde afspraken, zoals het Klimaatakkoord en de RESsen. Onder de voorwaarden van haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak zijn wij partner van Rijk en gemeenten.

Voor wat betreft de energietransitie hebben wij voor 2020 volgende ambities (3.7.1.);

- Wij stellen nieuwe kadernota 'provinciale energiestrategie' (PES) op, waarin de ambities, doel- en taakstellingen en de provinciale rollen en inzet van instrumenten worden opgenomen. Daarbij wordt ook het nakomen van de wettelijke verplichtingen en gemaakte bestuursafspraken (klimaatakkoord en Regionale Energie Strategie, RES) geborgd. Op basis van deze kadernota stellen wij een uitvoeringsprogramma energietransitie op;
- Wij dragen bij aan de totstandkoming van de twee Regionale Energie Strategieën in Limburg. Wij borgen de samenhang tussen de PES en de RES;
- Wij stellen een duurzaamheidsladder op voor ruimtelijke inpassing van opwekking duurzame energie. De lijn van de motie Dik-Faber c.q. het (ontwerp-)Nationale Omgevingsvisie (NOVI) wordt daarbij gevolgd. De duurzaamheidsladder zullen wij vastleggen in de provinciale Omgevingsvisie (POVI);
- We voeren een grensoverschrijdende systeemstudie uit naar de duurzame energie-infrastructuur voor 2030 en 2050, in samenwerking met de netwerkbeheerders, de grote industrie (afnemers energie) en de opwekkers van duurzame energie om tijdig een betrouwbare en leveringszekere duurzame energie-infrastructuur (inclusief opslag van energie) te realiseren in Limburg. Een nationaal 'level-playing field' is hierbij een voorwaarde;
- Wij stellen een provinciale visie op voor duurzame warmtevoorziening, inclusief warmtenetten, restwarmte in de gebouwde - en industriële omgeving en geothermie. Wij brengen hierbij 'witte vlekken' in de samenwerking van daarbij horende partners in beeld en wijzen voorkeurslocaties aan.

Tegelijkertijd bouwen we voort op de sterke elementen van ons huidige beleid zoals ons financieel instrumentarium: DuurzaamTHUIS leningen, Limburgs Energiefonds en de stimuleringsregeling voor duurzaamheidsmaatregelen bij maatschappelijke organisaties. Wij zetten deze instrumenten versterkt door en bouwen ook voort op succesvolle initiatieven zoals Mijnwater en de kansen die een opschaling en deze techniek elders biedt. Belangrijke vervolgstappen in ons beleid en in relatie tot het nationale beleid zijn ook de verduurzaming van Chemelot (1.2.6.) en onze gebouwde omgeving.

2.7 Veiligheid en leefbaarheid

Op onderdelen vraagt de veiligheid bijzondere aandacht in Limburg. Een sterke toename van de criminele en ondermijnende activiteiten worden steeds vaker zichtbaar in onze wijken, buurten (hennep, drugkoeriers, witwasbedrijven). Door de afvaldumping, drugsafval en criminele activiteiten in vrijkomende agrarische bebouwing staat de kwaliteit van ons landschap in het Limburgse buitengebied onder druk (2.1.2.). Daarmee komt de veiligheid en leefbaarheid van onze steden, dorpen en buitengebied in het gedrang. De Groene Brigade in Limburg heeft het drukker dan ooit (3.7.13.). Daarom werken wij aan de versterking en verdere professionalisering van deze Groene Brigade. Daarbij werken wij naar een bredere samenwerking voor de aanpak in het Limburgse buitengebied.

Waar het gaat om het stimuleren van de leefbaarheid heeft de Provincie de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in een integrale wijkenaanpak (in het bijzonder in Donderberg en Vastenavondkamp), in de grotere Limburgse steden (stedelijke ontwikkelingsafspraken, 2.4.), in de regio Parkstad door de 'Regiodeal' (2.4.4.) en de IBA-aanpak (2.4.3.). Deze integrale aanpak wordt gecontinueerd. Voor de regiodeal Parkstad zullen we in 2020 nadere afspraken hebben gemaakt over de invulling. We richten ons de komende 4 jaar op hoe we de veiligheidsketen complementair kunnen versterken. Daarbij bevorderen wij de samenwerking tussen alle handhavingpartners, nemen wij verantwoordelijkheid voor onze taken op het gebied van veiligheid en werken wij intensief samen met gemeenten, corporaties, instellingen en burgers aan een integrale aanpak van de leefbaarheid. In nauwe afstemming met onze veiligheidspartners maken we een Actieplan Veilig Limburg dat in 2020 zal worden gepresenteerd. In dit plan wordt ook een rollendocument opgenomen over de taken en verantwoordelijkheden van de Provincie, gericht op het complementair versterken van de veiligheidsketen. Daarbij zoeken we waar mogelijk ook verbinding met de Rijkstaken van de CdK.

De Commissaris van de Koning vervult naast de Rijkstaken een coördinerende rol daar waar Gedeputeerde Staten vanuit hun wettelijke verantwoordelijkheden nader vorm geven aan veiligheid. De ondersteuning van deze verantwoordelijke veiligheidspartners, wordt primair ingevuld vanuit de rijkstaken die de Commissaris van de Koning vervult en in het verlengde van zijn coördinerende euregionale verbindende, intermediaire en faciliterende rol. Ook heeft de Commissaris van de Koning een rol ter stimulering van afstemming tussen Rijk en gemeenten en in de landsgrensoverschrijdende samenwerking op het gebied van openbare orde en veiligheid (rampenbestrijding en crisisbeheersing en criminaliteitsbestrijding). Een specifieke rol is weggelegd ter stimulering van verdere implementatie van het programma Veilige Publieke Taak en de aanpak van 'verhuftering'.

LES OEREN
De afbeelding toont een menselijke schedel en een lange, witte bot, waarschijnlijk een dijbein, die worden tentoond in een museum. De afbeelding is een close-up van de schedel en het dijbein, met de titel 'LES OEREN' eronder. De afbeelding is een close-up van de schedel en het dijbein, met de titel 'LES OEREN' eronder.

2.8 Arbeidsmarkt en onderwijs

Het beschikbaar hebben van voldoende en juist geschoolde werknemers is een noodzakelijke voorwaarde voor de sterke economische regio die Limburg wil zijn (1.3.). De grote vraag naar werknemers op alle niveaus, onder andere door de grote uitstroom van arbeidskrachten door het behalen van de pensioengerechtigde leeftijd, dreigt de economische ontwikkeling te belemmeren. Daarnaast krijgen werkenden, werkzoekenden en werkgevers te maken met steeds snellere veranderingen, zoals digitalisering, toepassing van (digitale) technologie en flexibilisering van de arbeidsmarkt. Sommige functies en taken veranderen of verdwijnen, terwijl er tegelijkertijd ook nieuwe beroepen en banen ontstaan. Er worden andere vaardigheden, expertises en meer wendbaarheid (flexibiliteit en aanpassingsvermogen) gevraagd. Ten slotte beschikt Limburg over een stevig onbenut arbeidspotentieel, omdat een te grote groep Limburgers nog langs de kant staat. Op dit moment scoort Limburg op het gebied van arbeidsparticipatie, en de gerelateerde factoren onderwijs/opleidingsniveau, gezondheid, opvoeding en sociaal kapitaal (Limburg-factor), slechter in vergelijking met de rest van Nederland. Tegelijkertijd erkennen wij de noodzaak van arbeidsmigratie en kiezen wij voor een actieve aanpak voor de kansen die zich voordoen. Daarbij hoort waar nodig ook aandacht voor de integratie van nieuwe Limburgers.

Uitdagingen voor Limburg zijn: het goed opleiden van Limburgse kinderen en jongeren voor hun (blijvende) deelname aan de arbeidsmarkt; het verhogen van de arbeidsparticipatie; het verbeteren van de wendbaarheid van de (potentiële) beroepsbevolking en werkgevers; het toeleiden van (met ontslag bedreigde) werkenden en werkzoekenden naar kraptesectoren; en ten slotte – als onderdeel van de Sociale Agenda – het kunnen bieden van gelijke kansen aan alle kinderen en jongeren in Limburg (waaronder het terugdringen van voortijdig schoolverlaten). Wij streven ernaar dat de (beroeps)bevolking in Limburg beter is toegerust voor de huidige en toekomstige arbeidsmarkt, de participatiegraad richting landelijk gemiddelde stijgt en er een betere aansluiting bestaat tussen onderwijs en (euregionale) arbeidsmarkt, inclusief een maximale instroom naar arbeid en minder uitval uit werk en onderwijs.

In 2020 is voorzien dat Provinciale Staten het nieuwe economisch en strategisch kader vaststellen, inclusief de herijking van het provinciale beleid op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt. De kracht en het succes van het provinciaal beleid voor economische structuurversterking, onderwijs & arbeidsmarkt en de Sociale Agenda zijn mede afhankelijk van de onderlinge samenhang. Hiertoe leggen we de koppeling tussen het economisch kader en de sociale agenda (zie ook paragraaf 2.3 'economische structuurversterking' en 2.4 'sociale agenda'). Wij geven ook een uitwerking van de aanpak om te komen tot 8000 nieuwe leerwerkplekken in deze beleidsperiode. Daarbij borduren wij ook voort op de succesvolle aanpak in de vorige coalitieperiode.

De Provincie wil dat Limburgers toegerust zijn om mee te kunnen (blijven) doen op de steeds sneller veranderende arbeidsmarkt. Voor Limburgse werkgevers is het belangrijk dat ze over voldoende en goed personeel kunnen beschikken. Voor de Limburgers (potentiële) werknemers is het hebben van werk een belangrijke factor in het verhogen van de zelfredzaamheid en het welzijn. Dat vraagt ook 'euregionale vaardigheden' en '21st century skills'. Arbeidsparticipatie, onderwijs/opleidingsniveau, gezondheid, opvoeding en sociaal kapitaal kunnen niet los van elkaar worden gezien (1.3.1.). Onderwijs vervult een belangrijke rol bij het voorbereiden van kinderen en jongeren op hun deelname aan onze samenleving, het opleiden en ontwikkelen van gezonde talenten voor een blijvende deelname aan de arbeidsmarkt en het bij- en omscholen van werkenden en werkzoekenden (1.3.2.). Een toekomstbestendig en kwalitatief goed aanbod van onderwijs is gebaat bij goede samenwerking en afstemming over thema's, zoals doorlopende leerlijnen en soepele overgangen in de gehele onderwijsketen, het opleidingsaanbod in Limburg, aanpak van voortijdig schoolverlaten, regionale economische en maatschappelijke ontwikkelingen, (delen van) inzicht in effectiviteit van interventies en verdere professionalisering van onderwijspersoneel. Hiertoe evalueren we in 2020 de Educatieve Agenda Limburg met het oog op mogelijke voortzetting.

2.9 Landbouw, natuur en faunabeheer

We willen het ondernemersklimaat voor de land- en tuinbouw in Limburg zodanig versterken dat het verdienvermogen én het maatschappelijk draagvlak toeneemt (1.2.8.). We zien de landbouw in Limburg, naast duurzame productie van voedsel, een bijdrage leveren aan innovaties op het gebied van eiwittransitie, kringlooplandbouw en hernieuwbare groene grondstoffen. Dit alles met oog voor veiligheid van product, de kwetsbaarheid van landschap en leefomgevingskwaliteit. Vaststelling van een nieuw kader voor de landbouw volgt in 2020. Het zal gaan om een programmatische kader voor het Limburgse landbouw(innovatie)beleid, waarin wordt aangegeven op welke wijze invulling zal worden gegeven aan de keuzes in het collegeprogramma voor stimulering van innovaties en verduurzaming van bestaande en kringlooplandbouw, met aandacht voor nieuwe verdienmodellen, biologische landbouw en realistische korte ketens. Ook wordt de relatie gelegd met het Uitvoeringsprogramma Vitale Veehouderij en de warme sanering van de varkenshouderij, vanuit een streven naar terugdringen van emissies en het verbeteren van de omgevingskwaliteit rondom de intensieve veehouderij.

In het Natuurpact (2013) zijn afspraken gemaakt over de realisatie van het Nationaal Natuur Netwerk (ontwikkelopgave natuur), de verhoging van de kwaliteit van natuur door extra inspanningen in (herstel)beheer en water- en milieuecondities, aandacht voor soortenbescherming en een effectiever agrarisch natuurbeheer (3.8.). De afspraken van het Natuurpact zijn vertaald in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL2014) en de Natuurvisie Limburg 2016. Onze ambitie is het in stand houden van de biodiversiteit. Dat vraagt om een robuust grensoverschrijdend natuur en waternetwerk van goede kwaliteit ('goudgroene' natuurzone, het Limburgs deel van het nationaal natuurnetwerk), dat ook de effecten van klimaatverandering voor flora en fauna kan opvangen. Via de ontwikkelopgave natuur, inclusief een kwaliteitsslag in bestaande natuur, via actieve soortenbescherming en door watermaatregelen wordt bijgedragen aan deze doelstelling.

Een voorstel voor de concrete invulling van 'de 1 miljoen bomen' in de komende twee Statenperiodes is in voorbereiding. De invulling en uitvoering pakken wij op met Limburgse gemeenten en de Limburgse maatschappelijke organisaties, zoals Instandhouding Kleine Landschapselementen (IKL Limburg), Stichting het Limburgs Landschap, Natuurlijk Limburg, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten, die zich inzetten voor de natuur. Ook boeren en hun organisaties kunnen een bijdrage leveren. Wij hebben al diverse enthousiaste reacties en voorstellen voor de invulling ontvangen. Daarnaast zullen we via de samenwerkingsovereenkomsten met het Waterschap, woningcorporaties, IBA Parkstad en in het kader van stedelijke ontwikkeling aandacht en inzet vragen in de dorpen en steden.

In 2020 wordt de vaststelling van de eerste volledige ronde beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden afgerond. Voorts zal in 2020 een begin worden gemaakt met de wettelijke 6-jaarlijkse herziening of verlenging van Natura2000-plannen.

In voorbereiding is een programma actieve soortenbescherming. Het ondersteuningsprogramma faunabeheer willen we in 2020 voortzetten en een nieuwe impuls geven omdat de noodzaak voor het nemen van faunabeheermaatregelen onverminderd groot is. Op 29 juni 2018 is door Provinciale Staten motie 2399 inzake noodhulp en vervoer van zieke en gewonde dieren aangenomen. In 2020 zal dit worden geëvalueerd en een voorstel aan PS worden gedaan omtrent de continuering.

Op 1 juli 2015 ging de eerste periode (6 jaar) van het Programma Aanpak Stikstof van start. De Provincie is toen gestart met het toekennen van ontwikkelingsruimte aan initiatiefnemers. Eind mei 2019 heeft de Raad van State het PAS vernietigd. Zo direct na de RvS-uitspraak wordt momenteel gezocht naar overgangso oplossingen voor de ad

hoc ontstane vraagstukken. In de loop van 2020 zal via intensieve interbestuurlijke samenwerking ook vorm worden gegeven aan structurele oplossingen voor de stikstofproblematiek. Zie ook de recente mededeling portefeuillehouder hierover (kenmerk 2019/63201) en de beantwoording van schriftelijke vragen.

Het Provinciaal Waterplan Limburg 2016-2021 is op 12 december 2015 door Provinciale Staten vastgesteld (3.6.1.). We realiseren de wateropgave door het regionaal watersysteem op orde te brengen om wateroverlast en watertekort/droogte tegen te gaan, de waterkwaliteit te verbeteren en de drinkwaterwinning te beschermen. In het waterplan is aangegeven dat het waterbeleid halverwege de looptijd geëvalueerd en zo nodig herijkt zal worden. De evaluatie heeft in 2019 plaatsgevonden, de herijking wordt in 2020 uitgevoerd als opmaat voor een nieuw waterprogramma voor de periode 2022-2027. Het waterprogramma wordt eind 2021 door Provinciale Staten vastgesteld.

Het College van GS zal nog eind 2019 in nauw overleg met de regio en haar strategische partners een voorstel bij het Ministerie van LNV indienen om te komen tot een Regiodeal Noord-Limburg, in het kader van de derde en waarschijnlijk laatste tranche regiodeals. Hier liggen voor Noord-Limburg kansen om in relatie tot de positionering en ontwikkeling van het Greenport-gebied te komen tot een versnelling en versterking op thema's zoals gezonde voeding, veredeling, agrologistiek, samenwerking in de keten en verschillende kennis-, innovatie- & onderwijsprogramma's. De samenwerking over de grens met onder andere de agrofoodregio Niederrhein en de samenwerking tussen verschillende kennisinstellingen en ondernemers zijn daarbij van groot belang. Naar verwachting zal het Kabinet in de eerste kwartaal van 2020 een besluit nemen over welke voorstellen uitgewerkt kunnen gaan worden tot een regiodeal.

2.10 Cultuur, erfgoed en sport

Cultuur in de brede betekenis van het woord bepaalt voor een belangrijk deel onze (Eu)regionale identiteit, draagt bij aan de sociale cohesie en participatie, biedt kansen voor economie en toerisme en kan de aantrekkingskracht van onze provincie vergroten (2.2.). Wij dragen bij aan de versterking van de maatschappelijke waarde van de cultuur- en erfgoedsector voor een breed publiek. Wij stimuleren cultuurparticipatie en cultuureducatie. Cultuur en erfgoed werken daartoe over grenzen heen en er ontstaan meer en nieuwe verbindingen, zoals op het gebied van toerisme, economie, welzijn, sport, natuur en ontwikkeling van stad en platteland. Wij bewerken het gezamenlijk krachtenveld om zoveel mogelijk Europese en rijksmiddelen voor cultuur naar Limburg te halen.

De Limburgse samenleving vraagt om mogelijkheden voor iedereen om kennis te maken met, te genieten en te leren van en deel te nemen aan cultuur. Het gaat dan om zowel de meer gevestigde vormen als nieuwe vormen van cultuur (2.2.1.). De cultuursector geeft steeds meer blij eigen verantwoordelijkheid te (willen) nemen. De sector werkt aan meer verrassende, duurzame, sector- en grensoverschrijdende inhoudelijke verbindingen en samenwerkingen. Het versterken van cultureel ondernemerschap, waaronder eerlijk belonen, blijft aandacht vragen. Wij geven in 2020 invulling en uitvoering aan het, op basis van het Collegeprogramma Vernieuwend Verbinden, eind 2019 vast te stellen provinciaal Cultuurbeleid. In 2020 mag gerekend worden op de volgende resultaten: Wij gaan in 2020 bij de begrotingsinstellingen op het gebied van Cultuur sturen op inhoudelijk en zakelijk ondernemerschap, met aandacht voor cultuurparticipatie en cultuureducatie. Het provinciaal beleid t.a.v. Museumplein Limburg krijgt een vervolg. Cultuurparticipatie, verenigingsondersteuning en cultuureducatie, waaronder muziekonderwijs, borgen wij in 2020 via het (consulentschap van het) Huis voor de Kunsten Limburg. In 2020 zullen wij besluiten over de erkenningen binnen het provinciaal Cultuurplan 2021-2024 in afstemming met het Rijk/de Rijksfondsen en over de Subinfrastructuur 2021-2022. In 2020 dragen wij bij aan initiatieven ter versterking van de culturele werking van de Stedelijke Cultuurregio Zuid en van de regio Noord- en Midden-Limburg. Dit doen wij zoveel mogelijk in samenwerking met het Rijk/de Rijksfondsen. De subsidieregelingen op het gebied van Cultuur zullen wij in 2020

continueren en/of vernieuwen, met aandacht voor evenementen, voor cultuurparticipatie van groepen die minder snel met cultuur in aanraking komen en voor vergroting van acteeruimte voor de cultuursector en vermindering van subsidieregeldruk. De regionale aanpak voor Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020 ondersteunen wij in 2020 en wij besluiten tot matching van Cultuureducatie met Kwaliteit voor 2021-2024. De samenwerking met crowdfundingplatform Voordekunst zullen wij continueren.

Als onderdeel van het erfgoeddrieluik heeft immaterieel erfgoed, samen met monumenten en archeologie ten doel om ons cultureel erfgoed zoveel mogelijk te behouden voor Limburg en voor een breed publiek te ontsluiten. Wij willen een breed publiek, waaronder jongeren, meer bewust maken en deelgenoot maken van de Limburgse omgeving en het Limburgse verleden (2.2.2.). Erfgoed vormt tevens een belangrijke toeristische en economische trekker. Door verbindingen te leggen en georganiseerd samen te werken kan de effectiviteit en efficiëntie worden vergroot. De Coöperatie Erfgoed Limburg en de doorontwikkeling hiervan vervullen hierin een belangrijke rol. Publieksbereik, het verhaal vertellen en participatie zijn thema's die onder andere worden meegenomen in de uitwerking van het nieuwe erfgoedbeleid voor 2020-2023. Instandhouding, duurzaamheid, toegankelijkheid, participatie, herbestemming, inzet vrijwilligers en groen erfgoed zijn thema's die onder andere worden meegenomen in de uitwerking van het nieuwe monumentenbeleid voor 2020-2023. Wij stimuleren een integrale, gezamenlijke streektaalaanpak vanuit streektaalorganisaties. Wij zullen invulling geven aan een nieuw kerkenprogramma inclusief subsidieregeling waarbij kerken in Limburg worden ondersteund bij de restauratie en herbestemming. Wij actualiseren ook de subsidieregeling Monulisa (regeling voor religieuze gebouwen en molens). Op het gebied van archeologie bouwen wij voort op de ingezette lijnen om de Limburgse archeologie actief in de 'etalage' te zetten en te houden, waarbij wij de verbindingen tussen partijen in projectmatige samenwerking en onderlinge kennisuitwisseling actief stimuleren (2.2.4.). Wij geven invulling en uitvoering aan het Collegeprogramma Vernieuwend Verbinden, middels het beleidskader Archeologie in de etalage! 2020-2023.

Sportief is ook gezond. Zodat Limburg beleven ook meer bewegen wordt. Het programma Sport zet in op het stimuleren van deelname aan sport- en beweegactiviteiten en het stimuleren van talentontwikkeling en zet haar verbindende kracht in ten behoeve van andere beleidsvelden (2.3.). Een vernieuwende aanpak is nodig om (boven) lokale vraagstukken op het gebied van bijvoorbeeld sportparticipatie, sportaccommodatiebeleid, grote (internationale) sportevenementen en gehandicaptensport op te pakken. Sportevenementen en topsporters zetten heel Limburg tot sporten aan. We voegen daarom Topsport Limburg en het Huis voor de Sport samen tot één uitvoeringsorganisatie. Door te investeren in sport en bewegen via de sporttakplatforms waarbij breedtesport, talentontwikkeling, topsport en evenementen in samenhang worden versterkt, dragen we eraan bij dat meer Limburgers de mogelijkheid krijgen om te sporten en bewegen en kan de Limburgse jeugd haar talent ontplooien in de eigen omgeving. We sluiten hierbij, evenals de gemeenten en sportbonden, ook aan de uitgangspunten van het Nationaal Sportakkoord om de sportinfrastructuur in Nederland op lange termijn te borgen en te versterken. In 2020 zullen de resultaten van de tot en met 2019 ondersteunde sporttakplatforms geëvalueerd worden om inzicht te krijgen of de provinciale beleidsdoelen op het terrein van sport via deze sporttakken zo optimaal mogelijk behaald worden en om zo nodig andere potentiële sporttakken een kans te geven. Een evaluatie van de speerpunt-, kern- en kanssporten wordt uitgevoerd. Ook wordt een nieuwe wijze van samenwerking met sportzones opgesteld. Dit zal ook onderdeel zijn van het eind 2019 vast te stellen provinciaal sportbeleid voor de periode 2020 – 2023.

3 Financiën

De begroting 2020 en bijhorende meerjarenraming zijn structureel sluitend. Wij beschikken over voldoende weerstandsvermogen en een substantiële onbenutte belastingcapaciteit om financiële risico's te dekken.

Het financiële kader voor deze Programmabegroting 2020 en de bijhorende spelregels zijn in de Herfstbrief aan de orde geweest, net als de taakstelling welke nodig is als dekking voor het creëren van maximale begrotingsruimte om de ambities van deze Staten waar te maken.

Het nieuwe beleid in financiële zin is in deze begroting beperkt. Conform de spelregels biedt het College eerst beleidskaders aan uw Staten aan, alvorens de middelen beschikbaar komen.

In afwijking van deze lijn zijn op basis van onderliggende toelichtingen reeds middelen in de begroting opgenomen.

Museumplein

Sinds 2015 is het toenmalige provinciale museum Continium in Kerkrade uitgebreid met twee nieuwe publieksinstellingen, namelijk Cube Design Museum en Columbus Earth Theater. De jaarlijkse exploitatiesubsidie aan het museum werd daarbij niet verhoogd, omdat ervan werd uitgegaan dat de extra exploitatielasten door middel van extra bezoekersinkomsten zouden worden gedekt. In 2017 is besloten voor een periode van 3 jaren, 2017 t/m 2019 het exploitatiesubsidie te verhogen met € 630.000,- om hiermee de succesvolle activiteiten en toename van bezoekers, onder wie een groot aantal kinderen en jongeren, van het museumcluster te continueren. Besloten is tevens dat een volgend college een besluit zal nemen ten aanzien van het beleid in de periode 2019-2023. In het Collegeprogramma 2019-2023 heeft ons college opgenomen een vervolg te geven aan het provinciaal beleid ten aanzien van Museumplein Limburg (Continium, Cube en Columbus), ingezet met het Aanvalsplan 2017-2019. Hiermee wordt een solide basis gelegd voor de verdere ontwikkeling van educatieve en andere publieksactiviteiten en verbreding van (eu-)regionale netwerken, onder andere op het terrein van techniek, ontwerp en duurzaamheid met het onderwijs en het bedrijfsleven.

In verband hiermee stellen wij voor, zoals opgenomen in het Collegeprogramma 2019-2023 – vooruitlopend op de besluitvorming over het Beleidskader Cultuur 2020-2021 - ten laste van de intensiveringsmiddelen cultuur en erfgoed 2020-2023 € 650.000,- toe te voegen aan de exploitatiesubsidie 2020 voor de Stichting Museumplein Limburg (zie product 2.2.1 Cultuur).

Natuur

Voor natuur is in de begroting 2020 een beslag gelegd op de intensiveringmiddelen Natuur, Landschap en adaptief water en grondbeleid van totaal € 7,525 mln. In de herfstbrief is voor € 2,40 mln. ingezet uit genoemde intensiveringsmiddelen. Na vaststellen van de begroting 2020 resteert een bedrag van € 30,075 mln. aan intensiveringsmiddelen.

In het collegeprogramma (pagina 48 6e bullit) is aangegeven dat voor soortenbeleid € 1 mln. per jaar beschikbaar wordt gesteld. Dit is in lijn met de eerder aan Provinciale Staten toegestuurde informerend stuk 2018/86812 d.d. 18 december 2018 over de voortzetting van de lopende grote soortbeschermingsprojecten. Voor de voortzetting van de ondersteuning van de wildebeheereenheden (motie 759 continuïteit faunabeheer) en het collegeprogramma

(pagina 48 5e bullit) is het voorstel om voor de jaarschijf 2020 een bedrag van € 100.000 op te nemen. Voor diverse initiatieven gericht op participatie, educatie en vrijwilligersinzet (IKL, IVN, Groene Helden etc.) wordt voor 2020 een bedrag van € 0,625 mln. opgenomen. Dit is conform het uitgevoerde beleid in de afgelopen coalitieperiode. Voor Uitvoeringskosten POP-3 regelingen, totaal € 1,4 mln. (van het RVO, de NVWA en de provincie) wordt voor de jaren 2020 en 2021 de intensiveringsmiddelen ingezet (zie product 3.8.1. Natuur).

Financiële begrotingsruimte 2019-2023

De financiële ruimte binnen de begroting wordt bepaald op basis van het begrotingsresultaat, stelposten beleidsintensiveringsmiddelen, ruimte binnen de reserves, het restant van de taakstelling en risico's die de provincie loopt.

Beschikbare ruimte begrotingsresultaat

Onderstaand treft u de begrotingsresultaten 2019-2023, op basis van de uitgangspunten van de Programmabegroting 2020.

€ x 1 mln.

	Begroting ná	Begroting	Meerjarenraming		
	wijz. 2019	2020	2021	2022	2023
Begrotingsresultaat	2,50	3,75	2,16	0,85	15,08

Stelposten beleidsintensiveringsmiddelen

Voor uitvoering van beleidskaders en daaraan gerelateerde uitvoeringsprogramma's biedt de begroting ruimte in de vorm van stelposten (nog te concretiseren beleid). Deze middelen zijn nu nog vrij maar gelabeld voor de nieuwe politieke accenten, zoals verwoord in het collegeprogramma. Het uitgangspunt voor deze stelposten, met uitzondering van procesmiddelen, is dat deze slechts worden ingezet nadat een beleidskader is vastgesteld. Zoals vermeld in bovenstaande en in de Herfstbrief 2019 zijn vooruitlopend op de op te stellen kaders voor een aantal onderdelen reeds intensiveringsmiddelen ingezet. In onderstaande tabel treft u de nog resterende middelen aan voor deze collegeperiode

€ x 1 mln.

Beleidsintensiveringen	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	ná wijz. 2019	2020	2021	2022	2023
Intensivering projecten IBA 2016-2019	5,16				
Intensivering binnensted. ontwikkelingen 2016-2019	0,42				
Cofinanciering duurzame energie 2016-2019	2,60				
Intensivering procesmiddelen onvoorzien etc.	3,65	5,4	5,4	5,4	5,4
Intensivering Duurzaamheid en Energie		9,7	10,0	10,0	10,0
Intensivering Regiodeals, verstedelijking		7,9	9,0	9,0	9,0
Intensivering natuur, Landschap, Water etc.		5,7	6,4	9,0	9,0
Intensivering Landbouw		4,8	5,0	5,0	5,0
Intensivering Monumenten		5,0	5,0	5,0	5,0
Intensivering Toerisme en Recreatie		2,4	2,5	2,5	2,5
Intensivering Cultuur en Erfgoed		5,2	6,0	6,0	6,0
Intensivering Sociale Agenda		4,5	5,0	5,0	5,0
Intensivering Sport		2,5	2,5	2,5	2,5
Intensivering Bestuurlijke vernieuwing		0,5	0,5	0,5	0,5
Intensivering Veiligheid en Groene Brigade		1,0	1,0	1,0	1,0
Intensivering Economie, Onderwijs en Arbeid		11,7	12,3	12,3	12,3
Intensivering onderhoud gebouwen		0,9	0,9	0,9	0,9
	11,83	67,1	71,5	74,1	74,1

De beleidsintensiveringsmiddelen voor mobiliteit (€ 25 mln. per jaar) maken deel uit de reserve DU Verkeer & Vervoer.

Bezuinigingstaakstelling

Het restant van de taakstelling ad € 50 mln., waarvan de eerste invulling is verwerkt conform de Herfstbrief 2019, bedraagt € 17,28 mln. Het restant legt op dit moment druk op de beschikbare ruimte van de deze collegeperiode en zal via het proces zoals vermeld in de Herfstbrief worden ingevuld.

Risico's

De ontwikkelingen binnen het risicoprofiel van de provincie geven op dit moment nog geen aanleiding tot vorming van extra buffers ten laste van het begrotingsresultaat of anderszins. Dit blijkt uit de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing van de Programmabegroting 2020. In dit kader is, conform het beleidskader Sturing in Samenwerking 2.0, de noodzakelijke hoogte van de Risicoreserve Financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking 2.0, bij de Jaarstukken 2018 reeds doorgelicht en op de noodzakelijke hoogte gebracht.

Offensieve investeringsstrategie.

Zoals aangegeven in SIS 2.0 is de doelstelling van de investeringsstrategie van de provincie Limburg het behalen van een maximaal reëel lange-termijn financieel én maatschappelijk rendement ten behoeve van de inwoners in Limburg met als uitgangspunt dat het (toekomstig) provinciaal vermogen in stand wordt gehouden.

Dit offensieve investeringsbeleid heeft zich in voorgaande jaren vertaald in hogere renteopbrengsten ten opzichte van de meerjarenraming in 2013, die als uitgangspunt had dat vrijvallende middelen uit de obligatieportefeuille op basis van schatkistbankieren weggezet diende te worden. Onderstaand grafiek, die wij hebben gepresenteerd in de memorie van toelichting bij de begroting 2018, toont deze raming uit 2013 ten opzichte van de gerealiseerde renteopbrengsten. Tevens wordt getoond dat de marktrente (zowel lang als kort) over deze periode een dalende trend liet zien. De hogere rente opbrengst is dus behaald tegen de markttrend in. Hierbij wordt aangetekend dat in de renteopbrengsten 2016 een incidenteel resultaat (€ 12,7mln.) is verwerkt vanwege verkochte obligaties welke vnl. in de hybride leningen aan BNG en NWB zijn geïnvesteerd. Naast de rente zullen ook de investeringen in de deelnemingen op termijn moeten resulteren in verkoopopbrengsten dan wel dividend. Gezien de steeds verder dalende marktrente, waarbij reeds negatieve rentes aan de orde zijn, maakt dat wij vanuit onze doelstelling van de investeringsstrategie nog forsler zullen gaan inzetten op het revolverend inzetten van onze middelen in de Limburgse samenleving om zo ook voor de toekomst onze rente- en dividendinkomsten op niveau te houden.

